

Butler-Mussolinijeva afeta izzvala vihar

General Butler aretiran in bo prišel pred vojno sodišče. — Ameriška vlada prosi "duca-ja" oproščenja. — Butler neče preklicati besed in izjavlja, da bo dokazal tretje.

Washington, D. C., 30. jan. — General Smedley D. Butler je bil sinoči aretiran in pridržan v vojaških barakah v Quantici, Va., in predan v roke vojnemu sodišču, ker je razžalil Mussolinija, ko je v svojem govoru v Philadelphiji trdil, da je diktator, ko se je vozil z nekim Američanom v avtomobilu po Italiji, povabil nekoga otroka do smrti in uklical soferju, naj vozi kar naprej in pustil mrtvega otroka na cesti.

Državni tajnik Stimson je večer formalno prošil Italijansko vlado oproščenja radi Butlerjeve izjave, s katero je razžalil Mussolinija. To se je zgodilo dve uri pozneje, ko je mornarični tajnik Adams odredil, da se Butlerja, ki je eden najodličnejših častnikov v ameriški bojni mornarici, izroči vojnemu sodišču.

Butler je na zahtevo mornaričnega tajnika priznal, da je v svojem govoru v Philadelphiji dejal, da ga je neki njegov ameriški prijatelj informiral, da se je Mussolini izrazil: "Kaj je eno življenje v zadevah države?" potem, ko je povzročil otroka.

Nadalje je Butler obtožen, da je v istem govoru omenjal "ste-kle pse", ki ogrožajo Evropo in omenil, da je Mussolini eden tistih, ki čakajo prilike, da pričnejo s novo vojno. Butlerjevo ponašanje je bilo izročeno Adamsu večer popoldne.

Butlerjevi prijatelji so izjavili, da general ne bo preklical svojih trditev in odločno zagovarja svoje stališče. Pripravila se na trdovratno obrambo pred vojnimi sodiščem in bo skušala dobiti najboljše legalne talente, da ga bodo zagovarjali in dokazali, da so bile njegove obtožbe proti Mussoliniju utemeljene in upravičene.

Butler je prvi visok ameriški častnik v bojni mornarici, ki bo prišel pred vojno sodišče, od 1. 1820, ko je to sodišče obravnavalo o zadevi generala Anthony Galla.

Pred petimi leti je bil armadni častnik William Mitchell suspendiran, ker je kritiziral vojne-tajnika radi zanemarjenja obrambe v zraku.

V zvezi s to afero se je pripetil smešen incident, ker je zvezni mornarični departement šel večer izdat knjičico, v katerem hvali Butlerjeve zasluge in ga prištevajo med najodličnejše ameriške vojaške častnike.

Rim, 30. jan. — Oproščenje ameriške vlade glede žaljivih opazk, ki jih je izrekel general Butler proti Mussoliniju, je bilo v Rimu vzeto z zadovoljstvom na znanje in s tem se tukaj smatra neprijeten incident zaključenim.

Proti linčanju
Indianapolis, Ind. — Cerkvena federacija in medraški odbori YWCA sveta socialnih agencij so se združili in skupnem protestu proti linčanju, do katerega je prišlo pred par meseci tudi v tej državi. Skupne organizacije so izdale manifest na prebivalstvo države, v katerem obojajo linčarske drhali in pozivajo državljane, da se varujejo in naj nastopijo proti tem činom sramote.

Stavka oljnih delavcev v Manili končana
Manila, P. I., 30. jan. — Standard Oil Company iz New Yorka je izravnala nesoglasja z oljnimi delavci in tako končala dolgotrajno stavko. Vsi delavci so se vrnili na delo.

POSLEDICA 'SVE- TE VOJNE' V TURČIJI

Vojno sodišče obsodilo 78 oseb na smrt na večalih in dolgoletni zapor, ker so se udeležile verske revolte

Carigrad, 30. jan. — Vojno sodišče je večer izrekel teške obsodbe nad 78 uporniki, ki so se udeležili verske revolte pri Men-ninu v prošlem decembru. Obsod-ba se glasi na večletno ječo in smrt na večalih. V zvezi s revol-to je bilo aretiranih večje število oseb. 27 oseb, med njimi pet ženak, je sodišče oprostil.

Vojno sodišče ni objavilo šte-vila oseb, ki bodo obsojene na smrt na večalih. Z razglasitvijo bo počakalo do ponedeljka, ko se snide parlament na zborovanje in mu bodo predložene smrtne obsodbe v ratifikacijo. Ako bodo obsodbe potrjene, tedaj bodo u-porniki obsojeni naslednji dan.

Medtem pa policija preiskuje poročila o zaroti, ki so jo baje skovali višji krogi v Carigradu, večinoma ženske, ki se udeležuje-jajo tajnih derviških obredov, ki jih vodi 96 let star Ehsad, vojda maklebskih dervišev. V zapo-ru se nahaja najmanj štiristo oseb, ki so obtožene sodelovanja v zaroti, da se nabujata fanatične verske rebele na revolucijo v svrhu restavracije kalifata v Turčiji in strmoglavljenja vlade.

Španška vlada grozi z diktator-jem

Madrid, 30. jan. — Z ozirom na grožnje, da se ne bo nobena stranka razen skupne monarhi-stične udeležila parlamentarnih volitev, ki so določene na 1. marca, je začela groziti tudi vlada in posvarila svoje nasprotni-ke, da se lahko iz situacije izci-mi nova diktatura.

Dijaki, ki nasprotujejo monar-hiji in zahtevajo republiko, še vedno prirejajo demonstracije in izzivajo vlado. Politična situaci-ja je radi tega zelo resna.

Vse španske univerze so bile večer zatvorjene, ker so študen-tje napovedali generalni štrajk.

Eksplozija v Angliji ubila deset rudarjev

London, 30. jan. — Rešilno moštvo je dosejalo primese na površje deset trupel rudarjev, ki so večer izgubili svoja življenja valed silne eksplozije v premo-govniku Haig v Whitehavenu. V tem premogovniku se je nahaja-lo, ko se je pripetila razstrelba, 200 rudarjev, od katerih se je večina rešila, 25 pa jih še pogrešajo.

Haig premogovnik, ki se razte-za šest milj daleč pod morjem, se nahaja v bližini Wellington premogovnika, kjer je eksplozi-ja plina pred dvajsetimi leti u-bila 136 rudarjev.

Morilec šestih oseb linčan

Shafer, N. D., 30. jan. — Ve-lika drhal je večer navallala na ječo in potegnila mladega Char-les Bannona, ki je priznal, da je umoril šest članov družine A. E. Havena in ga obesila na drevo v bližini zapora.

Governor je zagrozil, da mo-raje biti vsi člani drhali, ki so sodelovali pri linčanju, aretirani in prignani pred sodišče.

Planet Eros blizu zemlje

New York, 30. jan. — Danes bo planet Eros, ki je najmanjši v našem sončniku, najbližje zem-lji, odkar je bil odkrit pred tri-desetimi leti. Daljavo med Ero-m in zemljo bo znašala "samo" šestnajst milijonov milj, a radi svoje male oblike, se ga ne bo moglo videti s prostim očesom.

Vjetera vlada opremila svoje to-varne z modernimi ameriški-mi stroji, bo producirala še več bla-ga in poplavila z njim ne samo ameriškega, temveč tudi svetov-ne trge.

Flikanje bade v St. Louisu

Farmerji podarili 50.000 kvar-tov mleka za razdelitev med revne; velika brezposelnost med pleškarji

St. Louis, Mo. — (FP) — V tem bogatem mestu srednjega jugozapada je na tisoče družin, ki živijo na najbednejše življe-nje. Zdravi in bolehn, mladi in stari ljudje so odvisni od mi-loščinskih organizacij, ki so valed velike zahteve za pomoč napol bankrotirane.

Valed tega in valed velike be-de je organizacija farmerjev iz vzhodnega Missourija skleni-la prispevati za brezposelne in v pomankanju živeče 50.000 kvartov mleka. Razdelilo se bo med revne otroke. V East St. Louisu je mnogo bolehih otrok podhranjenih in mnogi med njimi pridejo v šolo brez zajetka.

Nekatere družine so že tako bedne, da nimajo niti kuhinje in potrebnih kuhinjskih pripav. Za te je prevzela odgovornost neka milošćinska organizacija, ki pripravi dnevno velik šelezen kotel juhe in zelenjave, po kate-ro ti siromaki prihajajo s skle-dami ali lonci. Veak teden tudi razdeli med revne družine nad 4000 kolaric jestvin, katere pri-spevajo nekateri trgovci.

Brezposelnost je posebno ob-čutna med pleškarji. Od 3.800 organiziranih pleškarjev je 75 odstotkov brez dela. Radi tega so vsi poslovni agentje unije sklenili, da za januar ne vzame-jo iz blagajne plače. Unija je tu-di suspendirala plačevanje asse-menta za prve tri mesece v tem letu. V nekaterih skrajnih slu-čajih je unija petdesetimi članom na pomoč s manjšim posojilom iz svoje blagajne. Nikakega izgle-da tudi ni, da bi se pred spom-ladjo odprlo plešgarsko delo in še potem ni pričakovati poseb-ne aktivnosti.

Gibanje za privatno brez- poselnostno podpro

Konferenca proti kovanju profi-tov na račun miserije

New York. — (FP) — Radi vedno večjih zahtev od strani raznih delavskih, verakih in drugih organizacij za državno brezposelnostno podpro, je Na-tional Ass'n. of Manufacturers pričela boj za privatno namesto državno zavarovanje proti brezposelnosti. Tej zahtevi naslučuje njen predsednik Noel Sargent, ki je v tem smislu naslovil za-htevo na newyorškega governorja Roosevelta in tudi na gover-nerje drugih držav, kjer je gi-banje za to socialno zakonodajo močnejše.

Proti temu poskusu delodajal-cev in privatnih insurance kom-panij je stopila v akcijo tudi Konferenca za progresivno de-lavsko akcijo, ki pravi v tele-gramu na governorja Roosevel-ta, da bi v zakonitev te zahteve postavilo državo na stališče "no-zarotnika v prizadevanju, da pri-vatne kompanije kujejo profit na račun miserije. Uprava zava-rovalnih kompanij je prepletena z nepotizmom, čezmernimi plača-mi visokih uradnikov, goljufan-jem delavcev za milijone do-larjev in škandalozno potroto. Sugestija te podjetniške orga-nizacije je zadnja blika reakci-je v brezposelnostni krizi in lah-ko ste gotovi," zaključuje brzo-jav governorja, "da jo delavstvo ne bo pogostnilo."

Odstavljenci pridigar kandidat za šupana

Rockford, Ill. — John A. Lo-gan Warren, ki je bil odstavljen od svoje službe kot pridigar me-todistične-episkopalne cerkve, je večer naznanil svojo kandidatu-ro za šupana v Rockfordu. Kan-didira na suhaški platformi.

Požar uničil cerkev

Montreal, Kanada, 30. jan. — Cerkev St. Denisa, ki je bila ena najlepših stavb v tem mestu, je večer izgorela do tal. Zgrajena je bila pred tridesetimi leti in je stala \$300.000.

BOJ ZA ODPRAVO ŠPIONAŽE MED DELAVCI

Ljut boj pred sodiščem v Read-ingu glede prodaje privatnega špiona za ticečo

Reading, Pa. — (FP) — Vprašanje špionaže med delavstvom je privrelo na dan pred tukajš-njim sodiščem, ko je Henry C. Cummings vložil prošnjo za do-voljenje, da si organizira lastno špionsko agencijo. Cummings je bil do sedaj v službi notorične Railway Audit špionske gan-ge, ki ima prvenstvo v špionski med delavstvom te dežele.

Podjetni Cummings, ki je bil svoje čase tudi član unije cest-nih sešenišarjev in 15 let špi-oniral na poletnike kot detektiv prej omenjene organizacije, je hotel postati svoj gospodar in organizirati lastno špionsko or-ganizacijo. Šel je okrog podjet-nikov in openšarskih trgovcev s peticijo za podpise, s katero je šel potem pred sodnika po do-voljenje za organiziranje svoje a-gencije. Med drugimi je dobil tudi državnega senatorja James E. Norfona, ki se je podpisal na peticijo.

Oborožen s podpisal prominent-nih meščanov, je prišel pred sodnika. Z njim vred pa so pri-šli na sodišče tudi voditelji cen-tralne delavske unije, ki so blo-kirali Cummingsov poskus. Tu-di, ti so imeli peticijo prominent-nih voditeljev, na kateri sta bi-la prva podpisana šupan Stump in mestni komisar James Mau-rer, oboje sodišča. Unija pa je najela pomočnega mestnega od-vetnika Darlingtona Hoopesa (tu-di socialist), ki je otvoril boj proti temu, da bi sodišče dovo-lilo špionu Cummingsu poslovni-co za lastno agencijo.

Špion Cummings je dobil iz-borno treningo pri Railway Au-dit organizaciji, čije špioni so bili aktivni v stavki pleteninar-jev v Sheboyganu pred par leti, v Nazarethu, Pa., lanskoto leto, in drugod. Ta organizacija trenira svoje špione največ v razbija-nju stavk, provociranju stav-karjev in v raznih nasilnih čin-kih, katere potem podtaknejo delavcem. Pred meseci je bil neki špion v Patersonu, N. J., obsojen na globo \$1000, ker je hotel podkupiti Carl Holderna, podpredsednika pleteninar-ske unije.

Sodnik še ni izrekel končne razsodbe v tej zadevi, ki je ena-ko važna za openšarske inte-rese kot za delavske organizaci-je v tem mestu. Postava namreč pravi, da mora biti prošale za dobavo take license "dobrega karaktera," česar se o Cum-mingsu gotovo ne more reči. Ta boj je tudi večlega pomena s ozirom na prizadevanje državne federacije in socialistične stran-ke v državni legislativi, kjer se skuša v zakoniti predlogi, ki bi zabranjevala špionažo med de-lavstvom.

Brezposelnost ne smejo voliti

Chicago. — Čikaški volilni odbor je odločil, da kdor nima stalnega bivališča, ne bo smel voliti pri prihodnjih mestnih volitvah, ki se vrše v aprilu. Ta odlok se tiče kakih 15.000 brez-poselnih delavcev in delavk, ki nimajo stalnega bivališča, pač pa žive kjerkoli in največ pa v raznih prenočevalnih kasarnah. Ne smejo voliti in tudi dela ne morejo dobiti, da bi si ustvarili stalno bivališče. Brezposelninci v pravem pomenu besede.

Denar v pomoč brezposelnim po-lasni prihaja

Chicago. — Governorjeva ko-misija za pobijanje brezposelnosti, ki se je zavela, da nabere pet milijonov dolarjev za odpo-moč žrtvam krize, naznanja, da se je apelu odzvalo 125.000 po-sameznikov, toda večje število firm ni dosedaj prispevalo še ni-česar.

Hittler izziva francosko vlado

Outre kritike v nemškem fašisti-čnem časopisu glede imeno-vanja samorca v francosko ministrstvo

Berlin, 30. jan. — Naznanilo, da je bil imenovan senegalski za-morec Blaise Diagne za podta-nika kolonij v novem francoskem kabinetu, je izzvalo silne kritike v Hitlerjevem fašističnem časopi-su. Novica o imenovanju je bi-la tiskana z velikimi črkami na prvih straneh listov.

Fašistično časopisje senzacio-nalno poroča in hujska proti Franciji. Naglašja, da se Franci-ja ob vsaki priliki ponaša kot nositeljica evropske kulture, to-da s tem dejanjem je vsemu sve-tu pokazala svojo nesposobnost, da bi se še nadalje postavljala v vlogi predstavljateljice kulturne Evrope. "Za nas Nemce je važno," poudarja časopisje, "da ve-mo, da se je sedaj našim mučiteljem in kolektorjem trbista pridružil samorec. Močno je, da bo sedaj minister Curtius začel pogajanja s tem samorcem in Al-gerije in boračih pri njem, naj se umili in olajša trpljenje nam Youngovim sužnjem."

Izredno tople vreme v januarju

V južnem Illinoisu cvetajo bre-ske in vijolice. Tako toplega vremena v tem času še ni bilo 50 let

Chicago. — V Chicagu in po vsem osrednjem zapadu prevla-duje izredno tople vreme, kakr-nega še ni bilo 50 let. Mesto je nu-ar je bil domalega brez snega.

V četrtek je topiomer kazal 42 stopinj Farenheita, dočim je bi-la temperatura v južnem delu Illinoisa 56 stopinj. Poročila in-teh krajev govore, da so pričele cveteti breške in se zemlja so priku-kale vijolice in druge agod-ne spomladanske evetlice.

Vremenski opazovalec C. A. Donnel napoveduje lepo in toplo vreme še za prihodnjih par dni. Toplo vreme v januarju je dose-glo rekord, kar je pripisovati dej-stvu, da se mrli valovi iz sever-ne Kanade in Alaske razbijejo ob Skalnem gorovju, predno dosežejo osrednji zapad.

Kongresnik bo dobil maslno službo

Washington, D. C. — Šepavi račjak, kongresnik Crampton, ki je bil pri zadnjih volitvah pora-žen, bo od Hooverja prejel masl-no službo s letno plačo \$10.000. To bo prejel kot nagrado za svo-je usluge napram administraciji. Za več tednov vodi boj proti a-propriaciji \$25.000.000 za odpo-moč farmerjem. Zadevo glede službe in njegovo aktivnost proti pomoči farmerjem je v senatu razgalil senator Caraway iz Ar-kansasa.

Predloga proti "yellow dog" po-lasnam

Indianapolis, Ind. — V legis-laturi države Indiana je bila predložena predloga za odpravo "yellow dog" pogodbe, katero je predložil poslanec Curtis White. Ako bo sprejeta, ne bo smel no-ben državni departement oddati delo kompaniji, ki zabranjuje delavcem pristop v unijo. Za-branjuje tudi uveljavljenje "yel-low dog" pogodbe na kakršn-koli način.

Čikaška univerza v žudni luči

Chicago. — Letno poročilo protivniškega odbora, katerega je sestavil pred več leti sodnik Landis, pravi, da daje čikaška univerza največ posla neuni-akim kontraktorjem. Daal ima ta univerza enega izmed najbolj liberalnih departementov ekono-mije v deželi, je zadnje leto dala večinoma vse gradbeno delo ne-unijskim kontraktorjem.

ARMOUR FIRMA PREŠLA V ROKE BANKIRJEV

Zadnji član Armourjeve družine izrinjen od vodstva

Chicago, Ill. — (FP) — Veli-ka mesarska tvrdka Armour & Co. je končno prešla v popolno kontrolo velebankirjev. Do pre-brata v vodstvu družbe je prišlo po nenadni smrti (radi padca raz-okna nebotičnega stanovanja) prejšnjega predsednika družbe T. George Leeja pred par tedni.

Ker je bil Philip D. Armour, nečak ustanovitelja družbe, od-stavljen po bankirjih od prvega podpredsedništva, je nato odklo-nil niko poslicijo v vodstvu. On je hotel biti predsednik družbe njegovega imena, ampak bankir-ji, ki kontrolirajo večino delnic, so bili manj sentimentalni in so na odgovorna mesta nastavili svoje ljudi. Z Armourjevo "re-signacijo" je šel zadnji član te družine iz vodstva te močnega klavniške tvrdke, ki je ena izmed petorice velikih mesarskih tvrdk, ki kontrolirajo meali fry Ame-rike.

Vodstvo kompanije je sedaj v rokah finančnega odbora petih članov, v katerem so trije ban-kirji. In alcer Samuel McRoberts, predsednik Chatham Phenix Na-tional Bank and Trust Co., N. Y.; Albert H. Wiggin, predsednik Chase National Bank of New York; Arthur Reynolds, predse-dnik Continental Illinois Bank and Trust Co., Chicago. Ti trije pred-stavljajo tri od največjih ban-kih institucij v Ameriki.

Armour kompanija ima pestro zgodovino. Zgradila so jo spretni roke Armourjev, ki pri izirjenju podjetja niso bili preveč isbirni pri metodah. Ker so bili v svei a šeleznici, so dobili mnoge koncesije od njih; neorganizira-ne farmerje srednjega zapada in zapada so pred leti lakoritali do kosti, ker so imeli teritorialni monopol—enako kot druge tvr-dke izmed petorice, ki so si teren med seboj razdelile. Skupaj so pa narekemale monopolne cene in stvar je prišla pred 20 leti ta-ko daleč, da je vmes posegla sve-vena vlada in skušala razbiti mo-nopol. Vlada pa se je morala bo-riti proti močnim vladavinam, ki so se ji postavile po robu. Ker je pa vlada v zadnjih par deset-letjih prešla pod popolno kontro-lo veleindustrijev, sedaj ni več tistih "izbruhov" proti moč-nim korporacijam kot nekda,

Influenca kosi v Evropi

V Španiji je umrlo v enem tednu 120 ljudi in v Hamburgu 88. Razširja se tudi v Angliji in v drugih krajih Evrope

London, 30. jan. — Influenca se rapidno širi v Angliji in v dru-gih evropskih državah in nobe-nega znamenja ni, da bo epide-mija kmalu prešla.

Najbolj resno poročilo o ti mo-rihki je prišlo iz Španije, kjer je v enem tednu umrlo 120 ljudi za to bolezen. V Grčiji se je bo-lezen tako razširila, da so oblači-ukazale zapreti vse šole, gledali-šča in preprečevale zborovanja. V Angliji je v prošlih dveh tednih umrlo 167 oseb.

Berlin, 30. jan. — Šestinosed-met oseb je umrlo v Hambur-gu za influenco. Poleg influence se je pojavila tudi davica in druge sorodne bolezni.

Vesti iz Jugoslavije

(Poročevalski biro Prosveta v Jugoslaviji.)

ATOLIŠKA AKCIJA ZAHTJEVA ZVIŠANJE ŠTEVILA ROJSTEV

Višek gospodarske filozofije

Ljubljanski "Slovenec" včasih rdi nauke, ki jih drugi dan za-likava. Posebno moder je so-ručniški rubrike "Kaj pravite". Ta mož je trdil te dni, da ima-jo gospodarsko krizo samo za-ker se človeštvo premalo mo-ri. Premalo ljudi je, zato ni in-strumentov, ki bi porabili pri-letne in izdelke, katerih je na-veću dovolj. Dalje pravi, da je-ter 20 milijonov delavcev na-šem svetu brez dela, čemur je-kriva družabna uredba. Pou-čarja tudi, da bi kmet in indu-rija imela več ljudi za delo; da-je bolj med vrsticami. — Ta-ko moder je "Slovenec" filozof. Industriji mečejo delavce iz ob-ntov, kmetijske občine pošiljajo-rodukcijo človeškega blaga, a-ko mu doma ne morejo dati-aj najpotrebnejše preskrbe, v-esta in industrijo, kjer se mu-ja dejansko ne godi bolje. Kon-um pada, ker so mezde mnogo-žje kakor so bile pred vojno-ker producenti in industrija-velajo z znatno večjimi dobički, o-čim so cene blagu, zlasti tudi-rtanovanjem, visoko nad pre-jojnimi cenami. Vedno več je tu-ji nezaposlenih. Koliko in kako-aj nezaposleni konsumirajo? Od leta 1910 menda se je pomno-ilo človeštvo za 500 milijonov; e-ji se bilo pomnožilo za 1000- milijonov, bi imeli danes vsaj 50- milijonov nezaposlenih. To je-ogčen sklep. Resnica je, da je-ovolj življenjskih pomočkov na-veću, toda za človeka, ki se rodi, e-je potrebna eksistenca, ki mu jo-ora dati družba. Te eksistence-ja družba ne daje, kakor dokaz-je 20 milijonov nezaposlenih delavcev in morda še 100 mili-ijonov delavcev, ki ob svojem-remajnem zaslužku stradajo- in hirajo z rodbinami vred. Kje-je tukaj dokaz, da imamo gos-odarsko krizo, ker ljudje premo-krbe za pomnožitev človeškega-odu. Seveda bi razmere ne po-ale boljše, če bi podavili polo-ico ljudi, ker bi izkoriščanje ne-enehalo, gotovo pa je, da bodo-je večjem številu ljudi špekul-anti in oderuhi s človeških bla-om še slabše postopali. "Slo-venec" filozof gleda stvar ta-ole: Kapitalistom je potrebno-eno človeško blago, kaj bo s tem-ogom, ki ga kapitalist ne kupi, o- pa "Slovenec" filozof? Prav nič ne briga. Človeška dru-ža po božji vlogi je kapitalisti-ka; privešek, narod, naj pa po-ine, če ne more živeti. Gospod-ilezof naj bi rajši govoril o-oliznostih družbe do človeštv-ploh. Zaščitnikov suženjstva i-amo že dovolj!

K atentatom v Zagrebu

Ljubljana, 12. jan. 1931.

Prejani teden je bilo v Zagre-ju izvršenih več atentatov, o ka-rih so tukajšnji listi poročali. Poročal pa so samo o dveh a-entatih: pekleniški stroj v ban-ki palači ter pekleniški stroj v-rtrem vlaknu — Beograd, ki-je eksplodiral pri Zagrebu, ranil-ega potnika ter poškodoval va-ron, da ni več za rabo. Prvi pe-keniški stroj — v banski palači-je poškodoval vhod ter pri-eme. Skode v obeh primerih ni-jo velike, žrtve tudi ne, razen-ega ranjenega potnika v br-tem vlaknu, ki je sedel nad pe-kenim strojem.

Inozemski listi pa poročajo o-ritih atentatih. Poglej omenjenih-veh sta bila položena pekleniška-stroja še v carinarnici ter še ne-je. Oba sta eksplodirala. Pri ca-arinarnici je bil položen stroj prav-ri večnih vratih. Ko je hotela-člinica zapreti vrata, je našla v-asopisnem papirju nekaj zavoj-ov ga je brcnila, je stroj eksplod-iral ter ji ranil noge in spodnji-let života, tako da leži teško ra-jena v bolnici.

Pekleniški stroji so bili vsi br-žane napolnjeni le s navadnim-anim smodnikom, sicer bi eks-plodirje zahtevale več žrtve in bi-ili učinek mnogo močnejši.

Inozemski listi pristavljajo k-emu, da so možgani trije napadal-ki: ali komunisti, ali hrvaški e-

Energija žarkov rodi nove vrste

Dr. Bahold:

Ko je Darwin postavil svoj nauk o nastanku vrst, o katerem je bilo toliko prerokanja, so ga nekateri predrežni vprašali: Znače razložiti, kako je nastal iz muhe slon? Predrežni pač lahko vpraša več, nego mo-že kak Darwin odgovoriti. Bolj upravičeno bi bilo vprašanje: kako pride po prilagoditvi na življenjske okoliščine in preli-vetju najboljših do nastanka muhe kakor tudi slona? Življen-ski pogoji so sestavljeni iz raz-meroma malega števila činite-ljiv. Če so torej življenjske okoli-ščine odločilne za nastanek vrst, bi pač nastalo nekaj male-ga; posebej trdoživih živalih vrst, nikakor pa ne milijoni na-različnejših rastlin in živali.

V Darwinovem času niso ime-li še nikakega pojasnitve, kako nastanejo v vrstah samih spre-membe. Prilagoditve in podedo-vanje pridobljenih lastnosti, a-čimer so branili darwinisti svoj nauk, bi dovedlo pač do tipizaci-je in enotnosti vrst, nikakor bi-je ne dovedlo k raznovrstnosti teh. Šele novejša raziskavanja so odkrila vzrok za to izpremen-ljivost vrst. Najprej so rešili na-advse važno vprašanje, zakaj nastane iz muhe spet muha in zakaj ne morejo biti potomci slona nič drugega kakor sloni, čeprav se razvijajo muhe kakor sloni iz približno enako velikih in enako grajenih zarodnih celic.

Kakor pa so si zarodne celice v svoji prabliki podobne, a- vendar bistveno razločujejo v-število in obliki svojih hromo-somov, traktiranih stvarov v ce-ličnem jedru. Hromosomi so po- sredniki podedovanja lastnosti. Nosilci posameznih dednih nau-kov pa so geni, ultramikroskopi-ski gradniki hromosomov. Stoi-tno in tisoči genov tvorijo sku-ka z drugimi snovmi svojstvene lastnosti v posrednih hromo-omih, ker je vsak hromosom nosi-lec določenih lastnosti. Eden od-loča barvo oči, drugi porašče-nost, tretji obliko nosov; drugi-ko so spet odločujoči za kozo, mi-šičevje, kosti, rast in drugo. Ge-ni in njihov medsebojni odnos-ko takorekoč gradbeni načrt, ki- ga nosimo v svojem telesu in ki- usmerja našo osebnost v vseh- potankostih.

Ko se delijo celice pri raz- množevanju in rasti, se delijo- tudi hromosomi in geni v enake- dele, ki narastejo potem spet do- prvotne velikosti. Naravno no- sijo le-ti s seboj tudi vse grad- beno načrt. Če se zarodna celica- pred delitvijo oploidi, hrani v se- bi hromosome očeta in matere- in torej tudi obojestranske ded- ne lastnosti (znake). Vsaka ta- blica potomska celica dobi pri de- litvi enako število hromosomov- ter isto vrsto in isto razvrstitev- genov.

Vsaka živina (živo bitje) na- stane po delitvi zarodne celice, zato ima vsaka njena celica isto- število in vrsto hromosomov in- genov. Njeno telo je potemt- kam sestavljeno iz celic, v kate- ri se vedno ponavlja število, posebnost in razvrstitev genov. Vsaka celica našega telesa, ko- že, možganov, mišičja itd. je mi- lijonskratno ponavljanje te sku- pine genov, v katerem je za- jet ves načrt za gradnjo posa- meznika. Vsaka celica ima sicer- svojo posebno nalogo, vendar pa- je obenem nosilka vseh dednih lastnosti, dasiravno so pri vi- dih živinah le neke posebne ce- lice odločene za razmnoževanje- in se le iz njih razvije popoln- stvor. V genih in njihovih raz- nih kombinacijah je že pri spo- četju — nekakem vzduhju — temeljnega kamna — za vsako ži- vno postavljen ves gradbeni na- črt. Iz teh gradnikov pa more- nastati le določena v njih samih- zapodena živina — muha, slon, hrist, človek itd.

Vse to pa nam vseno ne po- jasni raznolikosti vrst med ži- vinami. Nasprotno bi se morala- potemtakem baš zaradi tesne po- vezanosti dednih lastnosti obli- ka, ki je enkrat dana, vedno po- navljati. Razlago za spremembo- kake vrste je našla znanost, ki- se bavi z dednostjo (genetika) v takozvanih mutacijah (inači- cah) — nenavadnih spremembah,

ki nastopajo skokoma in nepri- čakovano v kakem rodu. Pri ne- kem rodu sivih miši se spreme- ni na pr. gen, ki oodoloča sivo- barvo dlake tako, da povzroči- rjavo barvo dlake. Če je celica, ki ji pripada ta gen, ravno za- rodna celica ali pa mati kake- celice, bo imelo vse potomstvo- te celice ta spremenjeni gen in- ne bo torej sivo, temveč rjavo.

Nastanek mutacij in vlogo ge- nov pri teh spremembah so to- čno preiskali z mnogimi poskusi. Za opažovanja so našli najpri- mernejšo živino muho rosnico (drosophila), ki se za čudo na- glio plodi. Milijone rosnic so- vzgojili in so vsako posame- preiskali glede njenih posebnosti. V ogromni večini so si bili- vsi potomci enaki. Na 20 mili- jonov rosnic pa so vendarle na- šli nad 400 inace (mutacij). Sprememba se je nanašala na- vadno le na nebitvene znake, vidne samo za strokovnjake. Vendar pa so dognali tudi ira- zite abnormalitete na pr. rosnice, ki jim je zrastle ena noga na glavi.

Prav ti skrajni slučaj pa nam- nudijo pojasnitve za nastanek- novih rodov. Takšne abnormali- tete so lahko dedne ter se lahko- skale, da so koristne v boju za- obstoj in so tako izhodilce no- vih pasem in rodov. Način, ka- ko nastanejo novi rodovi, se je- tako našel in je bilo treba le še- dognati, kakšni so vplivi, ki ta- ko spremenijo gene, da nastane- bistvena sprememba v gradbi- živine. Vzrokov zato so iskali v- spremembi navaženih življen- skih pogojev. Mnogovrstni so- bili poskusi na vse moguče na- čine spremeniti te življenjske- pogoje, da bi vplivali na gene- in da bi nastale mutacije. Razni- učenjaki so uporabljali kemika- lije, strupe, usmavalna sredstva, teme, barvasto luč, izmučenje, prepiranje in kdo ve, kaj še vse. Rod za rodom so mučili tako, vendar brez uspeha: geni se ni- so pustili po takih zunanjih- vplivih motiti. Število inace je- ostalo isto kakor brez teh poče- dij. Natančna opažovanja so do- gnala, da se spremene pri muta- cijah le posamični geni, drugi v- najbližnjem sosedstvu tisočink- milimetra pa ostanejo nespre- menjeni. Če pa naj delujejo zu- nanji vplivi na gen, morajo biti- ti vplivi omejeni na majhen- obseg, ker pa imajo geni več o- vojnic, morajo imeti te šle ve- liko prodorno moč.

Iz vseh teh poskusov se je- razvilo naziranje, da vpliva a- tomaska energija na spremembo- genov. Profesor Mueller je po- skušil s Roentgenovimi žarki. Uspeh je presegel vse pričakova- nja. Med potomci muhe rosnice, ki so jo obevali s Roentgenovi- mi žarki, je naraslo število mu- tacij 150krat, kar znači 1500 od- stotkov. Vsakovrstni so bili tipi- teh mutacij. Muhe z vzbočenimi, s ploškimi in vtisnjenimi očmi, muhe s ščetnasto, mehko in ko- drasto dlako, pa tudi popolnoma- gole muhe so bile med njimi. Nekaj jih je imelo bedaste tipa- nice, drugi je zrastle cela vrsta- nadstevnih nog in tipalnice. Po- sebno mnogo izprememb je bilo- opažati na krilih. Nekatere mu- he so imele prav široka, druge- prav ozka, tretje zavita, četrte- zapotegnjena krila, pa tudi brez- krilni eksemplarji so bili med- njimi. Nastale so velike, male, temne, svetle, urne, počasne, rodne, neplodne, dolge in krat- kožive muhe. Tudi take so bile- med njimi, ki kar niso znale le- teti, ki niso reagirale na luč; celo obojake (obojnospolne) mu- he so bile med njimi. Skoro ni- bilo znaka, ki bi ga ne bili zm- otali Roentgenovi žarki. Geni so- bili pretreseni v temeljih. U- ganka, kako nastanejo novi ro- dovi in nove vrste, je bila re- šena.

Poleg Roentgenovih žarkov i- majo tudi druge oblike atomske- energije n. pr. gama žarki in- verjetno tudi kozmični žarki- vpliv na spremembo genov in- torej tudi na nastanek novih- vrst. Vendar pa moramo pripo- mniti, da so mutacije pri umet- nem obžarjevanju kljub pogosto- sti vseeno le izjeme in je njihovo- razmerje do normalnega podedo-

Slovenska Narodna

Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904

Inštop: 17. junija 1907
v državi Illinois

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Tel. Rockford 4904

GLAVNI ODBOR S. N. P. J.

UPRAVNI ODBEK:

VINCENT CANKAR, predsednik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FRED A. VIDER, gl. tajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
BLAS NOVAK, tajnik bol. oddelka.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN VOGRICH, gl. blagajnik.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
FILIP GODINA, upravitelj glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasila.....2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

ODBORNIKI

ANDREW VIDRICH, prvi podpredsednik, 609 Russell Ave., Johnstown, Pa.
DONALD J. LOTRICH, drugi podpreds., 1937 S. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
JOHN J. ZAVERTNIK, gl. zdravnik.....3724 W. 26th St., Chicago, Ill.

GOSPODARSKI ODBEK:

FRANK ALESH, predsednik.....2124 S. Crawford Ave., Chicago, Ill.
JOHN OLIP.....3024 W. 27th St., Chicago, Ill.
JOSEPH SINKOVICH.....1005 E. 74th Street, Cleveland, Ohio

POROTNI ODBEK:

JOHN GONSEK, predsednik.....414 W. Hay St., Springfield, Ill.
ANTON SULAR.....Box 27, Arma, Kana
JOHN TRČELJ.....Box 257, Strabane, Pa.
FRANK PODBOJ.....Box 61, Park Hill, Pa.
FRANCES ZAKOVSEK.....1016 Adams St., No. Chicago, Ill.

OKROŽNI ZASTOPNIKI:

GEORGE SMREKAR, prvo okrožje.....127 Main Ave., W. Aliquippa, Pa.
JOHN LOKAR JR., drugo okrožje.....605 E. 162nd St., Cleveland, Ohio
FRANK KLUN, tretje okrožje.....Box 659, Chisholm, Minn.
JOSEPH BRATKOVICH, četrto okrožje.....R. R. 5, Pittsburg, Kana
FRANK KLOPČIČ, peto okrožje.....P. O. Dines, Wyo.

NADZORNI ODBEK:

FRANK ZAITZ, predsednik.....3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
ALBERT HRAST.....1015 W. Pierce St., Milwaukee, Wis.
MICHAEL PLESHE.....610 Madison Ave., N. S., Pittsburgh, Pa.

POREČI—Korrespondenca s glavnimi odborniki, ki delajo v gl. uradu, se vrši takole:

VRA PISMA, ki so nanašajo na posle gl. prodavnice, naj se navedejo na prodavnico.

VSE DRUGARJE posiljuje in vpraša, ki se tiče gl. upravnih zadev in posle vseh naših prodavnice na gl. tajništvo.

Vse druge, ki se tiče blaginje, naj se posiljuje na bol. tajništvo.

Vse druge, ki se tiče blaginje, naj se posiljuje na blaginjsko tajništvo.

VSE PRIBITKE glavnice posiljuje v gl. upravnem odboru naj se posiljuje Frank Šolc, predsednik nadzornega odbora.

VSE PRIBITKE na gl. prodajni oddeli se naj posiljuje na John Gorišek, predsednik posloj- nega odbora.

VSE DOPISI in drugi spisi, nanašajoči, oglaš., naročnina in spisi vse, kar je v zvezi s- glavnimi posli, naj se pošlje na "PROSVETA", 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

NOTI: Correspondence with the Executive Office should be addressed as follows:

Communications for the business portion should be addressed to the Editor.

All communications of money and business concerning ledger and members other than club benefit should be addressed to the secretary's office.

Matters of club benefit should be addressed to the treasurer's office.

Financial matters under the jurisdiction of the treasurer's office should be taken up with him.

Communications concerning the work of the executive board should be addressed to Frank Šolc, chairman of the Board of Supervisors.

Complaints, suggestions and appeals should be addressed to John Gorišek, chairman, Judicial Committee.

Articles for publication, announcements, advertisements, subscriptions and all other busi- ness pertaining to the official organ should be addressed to "PROSVETA".

Glavne ameriške indu- strije

Statistika tovarn za leto 1929 je bila že dovršena. Podatki iz- kazujejo, da tekom 12 mesecev je skupna vrednost industrijal- nih produktov v Združenih dr- žavah znašala več kot \$69,417, 000,000, kar je 10,7% več vred- nosti kot v letu 1927. Zadnje ljudsko štetje je navedlo 331 in- dustrij. Tri izmed teh so imele- čez tri milijone dolarjev produk- cije, tri so imele produkcijo od- več kot 2 milijona dolarjev vred- nosti in osem industrij več kot en bilijon.

Največjo vrednost produkcije je imela industrija avtomobilov, vsehviš industrijo avtomobilskih- pritliklin, in je skupna produk- cija znašala \$5,263,000,000. Bi- lo je 242 avtomobilskih tovarn in 1158 tovarn za izgotavljanje- kočnikov in avtomobilskih de- lov. Skupaj je ta industrija i- mela 460,000 zaposlenih ljudi.

Za to industrijo prihajajo- glavnice, t. j. mensa industrija. Produkcija je znašala skoraj 4- bilijone dolarjev. Bilo je 1244- tovarn in 121,000 delavcev v tej- industriji. Tretja največja in- dustrija je bila ona jekla in žele- za s produkcijo od \$3,356,000, 000. Bilo je 485 jeklarn in va- ljarn s 398,000 delavcev in 26,000 ljudi je vrhu tega delalo v plavžih.

dovanja kakor \$12,000. Vseeno- pa ima priroda po radio-aktivite- ti kamena in kozmičnih žarkov- dovolj mutacij, da nastane vsa- pestrost milijonov najrazličnej- ših vrst živin. Pripomniti je tre- ba tudi, da večina mutacij prav- nič ne pripomore k zboljšanju- vrst. Nasprotno so te inace- vseskozi pohabljeni in so za- pisani že od začetka smrti. Le- izjemoma služijo mutacije k iz- boljšanju in napredku rodu. Na- ravna ima pač dovolj časa, da po- išče iz teh izjem posebno trdo- žive posameznike, iz katerih na- stanejo popolnejše vrste.

Mutacije, ki so nastale umet- no po obžarjevanju, so podlaga- za vzgojo novih živalskih in- rastlinskih posebnosti. Žal pa se- donedaj še ni izpolnilo pričako- vanje, da bi gradili na teh ple- menski izbor. Za enkrat so spre- membe prav slučajne in pome- njive, kakor smo že omenili, na- vadno prej škoda, kakor korist.

(Z. in S.—kč.)

Prihodnja industrija je bila

industrija livarn in strojev s produkcijo od \$2,252,000,000 in s 457,782 zaposlenih oseb. Na to prihaja industrija rafinirane- petroleja: 375 tovarn, 77, 000 delavcev in \$2,612,000,000 produkcije. Industrija elek- tričnih strojev je imela produk- cijo od \$2,274,000,000, 179 to- varn in 320,000 delavcev.

Osmero industrij, ki so pro- ducirale več kot bilijon dolarjev vrednosti so bile velike pekarn- e, industrija tobaka, bombaža, vagonov, milni, lesna industrija, tlakaraka industrija in časopis- je.—FLIS.

RAZNE VESTI

Tvrda pohištva kapitulirala

Chicago, Ill. — Vsi del kamp- nje Čikaške delavske federacije- proti S. Karpen & Bros. kom- paniji, ki je prodajala v i-či na- rejeno pohištvo, je družba kon- čeno odpovedala pogodbo, katero je imela s državno ječo v Mi- chigan Cityju. Proti njej je fe- deracija vodila kampanjo naj- večje potem svoje radiopostaje WFLC.

Odpoklic zakona proti uporom

Harriburg, Pa. — Darlington Hoopes, socialist iz Readinga in član državne zbornice, je predlo- žil predloga, da so Flynnov za- kon proti uporom odpokliče. Ta zakon je naperjen proti avodbi- tiska, govora in zborovanja in je- dobro orožje nazadnjakov pri- preganjanju radikalecev in delav- skih voditeljev.

Arhitekti občutijo depresijo

New York. — Več kot petsto- arhitektov in inženirjev se je re- gistriralo in vložilo prošnje za- službe. Od teh se 180 nahaja v- bedi, ker morajo skrbeti za ve- liko število oseb, ki so odvisne od- njihovega zaslužka. 130 drugih se- nahaja v zelo slabem položaju, ker so radi dolgočrajne krize iz- črpali svoje prihranke.

SLOVENSKA NARODNA POD- PORNJA JEDNOTA

Indaja svoje publikacije in še- posebno list Prosveta za koristi, ter potrebne agitacije svojih- društev in članstva in za propa- gando svojih idej. Nihakar pa- ne za propagando drugih po- dpornih organizacij. Vsaka or- ganizacija ima običajno svoje- glasilo. Torej agitatorni dopis- in naznanila drugih podpornih- organizacij in njih društev naj-

